

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 351/2012-50

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika na neverejnom zasadnutí 15. januára 2014 vo veci prijatej sťažnosti M. H., zastúpeného spoločnosťou Jelenčík a partneri advokátska kancelária, s. r. o., Doležalova 7, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Michal Jelenčík, pre namietané porušenie jeho základného práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1, na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti podľa čl. 19 ods. 1, na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe podľa čl. 19 ods. 3 a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života a na nezasahovanie do výkonu tohto práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života ani útokom na svoju česť a povesť a na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom podľa čl. 17 ods. 1 a 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 2. júna 2011 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 111/11 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. H. na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1, na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti podľa čl. 19 ods. 1, na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe podľa čl. 19 ods. 3 a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života a na nezasahovanie do výkonu tohto práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života ani útokom na svoju česť a povesť a na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom podľa čl. 17 ods. 1 a 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 2. júna 2011 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 111/11 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 111/11 z 2. júna 2011 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. M. H. finančné zadost'učinenie nepriznáva.

4. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť M. H. trovy právneho zastúpenia v sume 531,40 € (slovom päťstotridsaťjeden eur a štyridsať centov) na účet spoločnosti Jelenčík a partneri advokátska kancelária, s. r. o., Doležalova 7, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. októbra 2011 doručená sťažnosť M. H. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 3 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“)

a podľa čl. 17 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) z 2. júna 2011 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 111/11. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 351/2012-16 z 1. augusta 2012 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že sťažovateľ bol žalobcom v konaní o ochranu osobnosti, v rámci ktorého sa domáhal ochrany osobnosti a priznania nemajetkovej ujmy v zmysle § 11 a nasledujúcich zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) proti vydavateľovi denníka (ďalej len „žalovaný“), ktorý uverejnil článok spolu s fotografiami sťažovateľa (bez jeho predchádzajúceho súhlasu) podľa názoru sťažovateľa prekračujúci legitímne limity slobody prejavu zaručenej čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru a zjavne porušujúci jeho základné právo na súkromie zaručené mu ústavou. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) žalobu sťažovateľa zamietol a krajský súd o uplatnenom odvolaní sťažovateľa rozhodol tak, že svojím rozhodnutím sp. zn. 9 Co 111/11 z 2. júna 2011 prvostupňový rozsudok ako vecne správny potvrdil.

V postupe krajského súdu vidí sťažovateľ porušenie svojich v sťažnosti označených základných práv garantovaných ústavou v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práv garantovaných dohovorm a paktom, čo zdôvodňuje touto argumentáciou:

Sťažovateľ uvádza, že v jednom z denníkov bol uverejnený inzerát, prostredníctvom ktorého sťažovateľ spolu s partnerkou hľadali dospelú ženu, ochotnú im za odmenu vynosiť a porodiť dieťa. Na predmetný inzerát zareagovala pod falošnou identitou redaktorka verejnoprávnej televízie, ktorá zo stretnutia so sťažovateľom a jeho partnerkou využitím skrytej kamery vyhotovila zvukovoobrazový záznam následne odvysielaný v relácii tejto televízie. Na základe takto odvysielanej reportáže uverejnil žalovaný článok nazvaný „*Kšefty s nenarodenými deťmi!*“. Sťažovateľ poukazuje na to, že oba súdy odvysielaný príspevok a uverejnený článok kvalifikovali ako legitímne uplatnenie slobody prejavu s odkazom na okolnosť, že oba príspevky informovali verejnosť o otázkach legitímneho záujmu dôvodiac, že otázky asistovanej reprodukcie v kontexte prípadu sťažovateľa patria v našej spoločnosti medzi aktuálne a eticky mimoriadne citlivé.

Sťažovateľ zdôrazňuje, že aj v prípadoch informovania verejnosti o otázkach verejného záujmu majú masmédiá ústavou a záväznými medzinárodnými zmluvami uloženú povinnosť chrániť práva a povesť iných osôb. Podľa sťažovateľa však žalovaný predmetný článok uverejnil aj spolu s fotodokumentáciou obsahujúcou zo štyroch fotografií tri „ilustračné“ fotografie sťažovateľa a jeho partnerky, kde sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že nie je osobou verejného záujmu ani v kategórii „public figures par excellence“ a ani v kategórii „relatively public figures“, a uverejnené fotografie nemali povahu prínosu k diskusii o veci verejného záujmu. Fotodokumentácia tak podľa názoru sťažovateľa vybočovala z ústavných limitov uplatnenia slobody prejavu, naopak, bola jej zneužitím a správanie žalovaného nemohlo byť pokryté zákonnou licenciou poskytovanou ustanovením § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka. V tomto kontexte opiera sťažovateľ svoju argumentáciu o stanovisko odbornej právnej literatúry, podľa ktorej *„Zákon umožňuje použiť obrazovú snímku pre potreby spravodajstva v tlači, filme, rozhlase a televízii. Zákon neumožňuje použiť obrazovú snímku pre potreby radu iných žánrov, ktoré sa používajú v tlači, vo filme, rozhlase a televízii. Publicistické, dokumentárne, zábavné, vzdelávacie a pod. útvary a programy v masmédiách nie sú zaradené medzi formy žurnalistickej činnosti, pri ktorej možno použiť obrazovú snímku fyzickej osoby bez jej privolenia. Jedine pre potreby spravodajstva zákon priznal výnimku z podmienky privolenia. Výnimka je opodstatnená záujmom na nastolení spravodlivej rovnováhy medzi potrebami spravodajstva a právom dotknutej osoby disponovať svojou obrazovou snímkou. Úlohou spravodajstva je oboznámiť verejnosť s aktuálnymi informáciami v čo najkratšom čase od nastania udalosti, o ktorej sa informuje. Spravodajstvo by sa spomaľovalo, až celkom zbavovalo funkčnosti, ak by sa každá obrazová snímka mohla zverejniť až po získaní privolenia od oprávnenej osoby. Pre všetky ostatné žurnalistické útvary nie je plynutie času natoľko významné, a preto pre ich prípravu a použitie zákon nepriznal výnimku z použitia obrazovej snímky bez privolenia.“*

Sťažovateľ tak uzatvára, že žalovaný použil jeho fotografie v rozpore s už citovaným ustanovením Občianskeho zákonníka, keďže ich použil bez jeho súhlasu v článku, ktorý nemal spravodajský charakter, pričom mal dostatok času požiadať sťažovateľa o udelenie tohto súhlasu, pretože označený článok by aktuálny charakter nestratil ani po uplynutí doby venovanej jeho obstaraniu. Podľa sťažovateľa konajúce súdy posúdili prípad sťažovateľa

nesprávne, na ujmu jeho základného práva, a umožnili tak žalovanému, aby sa vyhol zodpovednosti za zneužitie slobody prejavu.

V ďalšom bode odôvodnenia sťažnosti sťažovateľ formuluje argumentáciu týkajúcu sa námietky porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu citujúc časť odôvodnenia namietaného rozhodnutia krajského súdu, v ktorom tento uviedol: *„Pokiaľ teda autorka článku hodnotila konanie navrhovateľov ako nezákonné, hodnotila ho správne.“*

Sťažovateľ na tomto mieste dôvodí poukazom na jeden z princípov právneho štátu zakotvený v čl. 2 ods. 3 ústavy a vyjadrujúci základ právneho postavenia jednotlivca – „Čo nie je zakázané, je dovolené“. Podľa argumentácie sťažovateľa právny poriadok Slovenskej republiky neustanovuje zákaz výkonu umelého oplodnenia ani zákaz surogátneho materstva, a preto krajský súd (tiež okresný súd) tým, že na základe odmietavého postoja časti veriacich k otázke umelého oplodnenia dospel ku kvalifikácii správania sťažovateľa ako protiprávneho konania, poprel účel základného práva na súdnu ochranu. Podľa sťažovateľa krajský súd jeho základné práva na súdnu ochranu porušil aj nedostatočným odôvodnením všetkých právne relevantných okolností skutkového stavu, a síce tým, že sa vôbec nevysporiadal s jeho podstatnými námietkami o protiprávnosti zásahu do jeho práva na súkromie uverejnením jeho fotografií bez jeho predchádzajúceho privolenia.

Vzhľadom na uvedené sťažovateľ v sťažnosti navrhuje, aby ústavný súd rozhodol nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a 3 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru a podľa čl. 17 paktu postupom a rozsudkom krajského súdu z 2. júna 2011 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 111/11, označený rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na nové prerokovanie a rozhodnutie a priznal mu tiež primerané finančné zadosťučinenie v sume 1 850 €, ako aj trovy právneho zastúpenia.

Krajský súd v zastúpení jeho podpredsedom v liste sp. zn. Spr 3494/12 doručenom ústavnému súdu 14. septembra 2012 vo svojom stanovisku odkázal v podstate na odôvodnenie namietaného rozsudku, s ktorým sa v plnom rozsahu stotožnil a ktoré považoval za vyhovujúce požiadavkám ustanovenia § 157 ods. 2 v spojení s ustanovením § 219 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov

(ďalej len „OSP“), na základe čoho formuloval svoje stanovisko, že označené základné práva sťažovateľa zaručené ústavou a jeho práva zaručené dohovorom a paktom porušené neboli.

V závere listu podpredseda krajského súdu tiež vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania ústavného súdu vo veci samej v zmysle § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

V podaní doručenom ústavnému súdu 17. októbra 2012 súhlasil s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej aj sťažovateľ. Vo svojom vyjadrení sťažovateľ uvádza, že v celom rozsahu zotrúva na svojom návrhu a v ňom obsiahnutej argumentácii, ktorú rozširuje v nadväznosti na tvrdenia obsiahnuté v stanovisku krajského súdu. Sťažovateľ argumentuje, že krajský súd sa vo svojom stanovisku v podstate vôbec nevyjadril k námietke porušenia „základného procesného práva“ sťažovateľa na súdnu ochranu, ktoré je v okolnostiach prípadu podľa vyjadrenia sťažovateľa ťažiskové, keďže podľa jeho názoru, pokiaľ krajský súd negarantoval základné práva sťažovateľa na súdnu ochranu, nemohol poskytnúť dôslednú ochranu ani jeho základným hmotným právam. Sťažovateľ v tomto kontexte poukazuje na jednotlivé zložky procesných záruk vyplývajúcich z práva na spravodlivý proces, predovšetkým na právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia a povinnosť súdu zaoberať sa účinne relevantnými námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi účastníka konania. Sťažovateľ špecifikuje odkazujúc na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) povinnosť konajúceho súdu vysporiadať sa s argumentáciou účastníka konania, a to s každým argumentom, ktorý má „*dve kumulatívne vlastnosti. Je a) relevantný, podstatný, významný a týkajúci sa veci (relevant, important, pertinent) b) konkrétny (specific)(case of Pronina v. Ukraine, § 25), formulovaný dostatočne jasným a presným spôsobom (formulated in a sufficiently clear and precise manner)(Case of Krasulya v. Russia, § 52; Hiro Balani v. Spain, § 28)*“. Sťažovateľ argumentuje, že povinnosťou krajského súdu, ktorý odmietol jeho argumentáciu, bolo dostatočným spôsobom objasniť, z akého dôvodu (prečo) jeho argumentáciu považoval za nesprávnu. Sťažovateľ je toho názoru, že túto povinnosť si krajský súd nespĺnil

a na obhajobu svojho postupu v stanovisku adresovanom ústavnému súdu iba formálne konštatoval, že odôvodnenie rozsudku z 2. júna 2011 obsahuje všetky náležitosti odôvodnenia v zmysle ustanovenia § 157 ods. 2 v spojení s ustanovením § 219 ods. 2 OSP.

Sťažovateľ poukazuje na podané odvolanie, v ktorom okrem iného namietal, že k porušeniu jeho práva na ochranu osobnosti došlo uverejnením jeho fotografie v texte príspevku, pretože nie je osobou verejného záujmu ani v kategórii „public figures par excellence“, ani v kategórii „relatively public figures“, vo vzťahu ku ktorým krajský súd ako súd odvolací formuloval dva argumenty, a síce: 1. uprednostnenie práva na slobodu prejavu a práva verejnosti na informácie pred právom sťažovateľa na súkromie v posudzovanom prípade nemožno vzťahovať len na uvedené kategórie osôb a 2. v danom prípade sťažovateľa ide o situáciu, kedy nad individuálnymi záujmami sťažovateľa prevláda významnejší, verejný záujem, odôvodnený naliehavými sociálnymi potrebami nevyhnutnými v demokratickej spoločnosti, pričom rovnakej ochrany sa v danom prípade dostáva aj konaniu žalovaného spočívajúcemu v uverejnení fotografií sťažovateľa, pretože v kontexte obsahu príspevku tieto fotografie predstavovali integrálnu súčasť spravodajstva a ako také spadali do kategórie zákonnej licencie v zmysle § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

Sťažovateľ dôvodí, že argument krajského súdu označený ako číslo 1 odporuje doterajšej rozhodovacej činnosti ESLP, ktorá akceptuje obmedzenie práva na súkromie iba vo vzťahu ku kategóriám „public figures par excellence“ a „relatively public figures“, a takýto postup krajského súdu, ktorý aplikoval ustanovenie zákona bez relevantných dôvodov v rozpore s konštantnou rozhodovacou praxou, hodnotí sťažovateľ ako arbitrárny, predstavujúci svojvôľu v interpretácii a aplikácii práva.

K argumentu krajského súdu označenému ako číslo 2 sťažovateľ uvádza, že neobstojí, a to aspoň z dvoch právnych dôvodov. Tvrdenie krajského súdu o tom, že uverejnenie fotografií sťažovateľa bolo v súlade so zákonom, keďže tieto boli integrálnou súčasťou príspevku a ako také spadalo do kategórie zákonnej licencie podľa ustanovenia § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka, považuje sťažovateľ za nesúladne s rozhodovacou praxou ESLP, ktorá kladie dôraz na prínos uverejneného fotografického materiálu k diskusii o otázkach verejného záujmu. Sťažovateľ upriamuje pozornosť na túto rozhodovaciu prax, ktorá uverejnenie fotografií a článkov, ktorých výlučným zámerom je uspokojenie

zvedavosti týkajúci sa súkromia osoby, nepokladá za príspevok k diskusii všeobecného záujmu (dokonca ani vtedy, ak ide o verejne známu osobu). Sťažovateľ dôvodí, že na oboznámenie sa verejnosti s informáciami o kontroverznom probléme (ako konajúce súdy obsah článku označili) nebolo potrebné uverejniť fotografie sťažovateľa a je toho názoru, že pravým účelom bolo uspokojenie túžby verejnosti po senzáciách a škandalizovaní sťažovateľa, čo nie je záujmom kvalifikovateľným ako záujem nevyhnutný v demokratickej spoločnosti. Ako druhý dôvod na vyvrátenie tvrdenia krajského súdu prezentuje sťažovateľ argumentáciu o absencii odôvodnenia – z akého dôvodu sa základné právo na súkromie obmedzuje v rozsahu obmedzení akceptovaných na zásahy do súkromia public figures tiež vtedy, keď sa rozširuje informácia (ktorej znalosť môže byť významná pre verejnosť) o udalosti, pre ktorú nie je relevantná totožnosť dotknutej osoby, teda keď predmetom informácie v podstate nie je informovanie o osobe, ale ide o informovanie o veci. Sťažovateľ argumentoval, že pokiaľ článok informoval verejnosť o uzatváraní dohôd o pôrode dieťaťa prostredníctvom asistovanej reprodukcie, pre verejnosť odhalenie totožnosti konkrétnych osôb, ktoré takúto dohodu uzavreli, zverejnením ich fotografií nebolo vôbec podstatné, a pokiaľ sa konajúci súd domnieval o opaku, bolo jeho povinnosťou takýto verejný záujem na zverejnení podobizní identifikovať náležitými dôvodmi.

Sťažovateľ zdôrazňuje: *«Z hľadiska konania všeobecných súdov otázka, či aj informovanie o veci verejného záujmu legitimizuje zhodný zásah do základného práva na súkromie, aký je legitímny v prípade zásahov do súkromia osôb verejného záujmu „par excellenc“, resp. „relatively“ záujmu, predstavuje precedентnú otázku zásadného právneho významu v okolnostiach sporu, ktorý sťažovateľ viedol pred všeobecnými súdmi . Z tohto dôvodu povinnosťou všeobecných súdov, prvej aj druhej inštancie, bolo preskúmať uvedenú otázku a dať na ňu výslovnú, jednoznačnú a zrozumiteľnú odpoveď.»*

Sťažovateľ opätovne poukazuje na svoju argumentáciu prezentovanú v samotnej sťažnosti týkajúcu sa interpretácie ustanovenia § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka upravujúceho zákonom priznanú spravodajskú licenciu na použitie obrazovej snímky fyzickej osoby bez jej prívolenia. Na tomto mieste sťažovateľ zdôrazňuje, že konajúce súdy uplatnenie citovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka v prípade sťažovateľa nijako

skutkovo ani právne neobjasnili, iba sa obmedzili na všeobecné konštatovanie bez spojitosti so sťažovateľovým prípadom.

Napokon v závere vyjadrenia sťažovateľ prezentuje aj ďalšiu argumentačnú líniu sťažnosti, v rámci ktorej uvádza: *«45. Sťažovateľ napokon poznamenáva, že Krajský súd v Bratislave aj nad rámec svojvôle súdu prvej inštancie vniesol do konania o sťažovateľovej žalobe originálnu, vlastnú svojvôľu.*

46. Krajský súd v Bratislave do odôvodnenia výroku svojho rozhodnutia uviedol: „Navrhovateľ svojím zámerom, nech by bol úmysel akokoľvek ušľachtilý, degradoval potenciálneho nascitura (nedošlo ešte ani len k počatiu dieťaťa), na predmet záväzkového právneho vzťahu...“ (Rozsudok 9Co 111/11, s. 6).

47. Podľa Čl. 15 ods. 1 Ústavy SR: „Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.“ Zhodne formulované sú ustanovenia čl. 6 ods. 1 ústavného zákona č. 23/1991 Zb. Listina základných práv a slobôd, ktorá je v Slovenskej republike platným a účinným prameňom práva podľa čl. 152 ods. 1.

48. Krajský súd v Bratislave v nesúlade s čl. 15 ods. 1 Ústavy SR, aj v nesúlade s čl. 6 ods. 1 Listiny základných práv priznal ochranu „ľudskému životu pred počatím“. Ide o svojrázny a svojvoľný názor krajského súdu bez právneho základu, ktorý okrem toho, že nie je v súlade s Ústavou SR, nie je zlučiteľný ani s medzinárodnými dohovormi, ktoré sú v Slovenskej republike prameňom práva podľa čl. 7 či podľa čl. 154c Ústavy SR. Pritom vlastnú svojvôľu súd využil na kvalifikáciu sťažovateľovho správania ako správania protiprávneho, ktorým si vraj spôsobil stratu ústavnej ochrany pre svoje základné právo na súkromie.

49. „Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon.

Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna úprava.“ (IV. ÚS 77/02).

50. *Ani takejto ochrany jeho základného práva na súdnu ochranu sa sťažovateľovi nedostalo, keď Krajský súd v Bratislave sťažovateľovo správanie označil za protiprávne na základe svojej úvahy, ktorá sama porušovala Ústavu SR v ustanovení čl. 15 ods. 1, čl. 152 ods. 4 a čl. 152 ods. 1 v spojení s čl. 6 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd.»*

Ústavný súd dospel k názoru, že od pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a so súhlasom účastníkov konania od ústneho pojednávania vo veci samej upustil a rozhodol na neverejnom zasadnutí.

II.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti a jej príloh, ako aj zo súvisiaceho spisového materiálu zistil tieto pre posúdenie sťažnosti relevantné skutočnosti:

Sťažovateľ sa spolu so žalobkyňou žalobou o ochranu osobnosti podanou okresnému súdu domáhali náhrady nemajetkovej ujmy proti žalovanému argumentujúc, že žalovaný svojím konaním v značnej miere znížil ich dôstojnosť a vážnosť v spoločnosti, zasiahol nedovoleným spôsobom do ich súkromia a poškodil ich dobré meno. V žalobe sťažovateľ dôvodil, že žalovaný v jednom z vydávaných denníkov uverejnil článok s názvom „*Kšefty s nenarodenými deťmi!*“ s podtitulkom „*Šokujúce obchody na Slovensku: 15-tisíc za mesiac tehotenstva, 300 tisíc za pôrod!*“, kde mal uviesť, že žalobcovia sa pokúsili uskutočniť obchod s ešte nenarodeným dieťaťom, z ktorého obsahu tiež malo vyplývať, že žalobcovia sa dopustili nezákonného konania, za ktoré nebudú sankciovaní, a k článku boli pripojené aj fotografie žalobcov. Sťažovateľ uviedol, že mal záujem stať sa biologickým otcom dieťaťa, ktoré z vážnych dôvodov nemôže splodiť bežným spôsobom, a uvedená finančná čiastka v článku nemala predstavovať „*kúpnu cenu*“ za dieťa, ale jej účelom bolo pokryť zvýšené náklady spojené s tehotenstvom a so starostlivosťou o dieťa po pôrode. Sťažovateľ tiež poukázal na to, že je štátnym občanom Spojených štátov amerických, kde sú obdobné postupy prípustné, ako aj na skutočnosť, že svoje zámery konzultoval s advokátom, na základe čoho nemal dôvod pochybovať, že jeho zámery nebudú odporovať ani právnomu poriadku Slovenskej republiky a ani dobrým mravom. Podľa vyjadrenia sťažovateľa žalobkyňa, ktorá je jeho nevlastnou sestrou, sa zúčastňovala všetkých stretnutí spolu s ním z dôvodu odstránenia komunikačnej bariéry, keď jeho znalosť slovenského jazyka bola

dlhodobým pobytom v zahraničí oslabená. Sťažovateľ namietal, že žalovaný bez toho, aby si overil relevanciu informácií odvysielaných Slovenskou televíziou, tieto bez ďalšieho prevzal a uverejnil v zmienenom článku spolu s podobizňami žalobcov.

Okresný súd rozsudkom sp. zn. 12 C 28/2007 zo 4. decembra 2008 predmetný návrh zamietol dôvodiac, že žalobcovia „neuniesli dôkazné bremeno dokazovania následku protiprávneho konania odporcu, ako i zníženia v značnej miere dôstojnosti navrhovateľov v 1./ a 2./ rade, ako i ich vážnosti v spoločnosti“.

Okresný súd v odôvodnení rozsudku podrobne prezentoval takto zistený skutkový stav: «Dňa 29.3.2005 v denníku PRAVDA vyšiel inzerát, kde jeho autori hľadajú dospelú ženu s deťmi, ktorá vynosí dieťa za odmenu. Na tento inzerát reagovala redaktorka pracujúca pre STV K. M. Táto sa dňa 5.4.2005 stretla s dvomi jej cudzími osobami a to so ženou a mužom. Predstavila sa im ako K. V. Tieto osoby sa jej následne vypytovali na rodinné pomery (ktoré si vymyslela). Muž a žena jej uviedli, že sú druh a družka a že chcú mať dieťa, ale pre vek ženy ho už mať nemôžu. Muž môže byť biologickým otcom a mali by záujem o oplodnenie zo skúmavky. Zárok by bol na Slovensku. Uviedli, že poznajú primára kliniky v B. Predložili prítomnej redaktorky písomne vypracovaný dokument, podľa ktorého by sa matka mala vzdať svojho dieťaťa v prospech biologického otca. Bolo tam tiež uvedené, že mesačne dostane 15.000,-Sk ako príspevok v tehotenstve a po narodení dieťaťa sa jej vyplatí suma 300 000,- Sk s tým, že sa po pôrode dieťaťa vzdá v prospech navrhovateľa v 1./ rade.

Osoby, ktoré s redaktorkou K. M., ktorá vystupovala pod menom K. V., jednali, boli navrhovatelia v 1./ a 2./ rade. Celé stretnutie redaktorka spolu so svojimi kolegami nahráli obrazom a zvukom. Redaktorka sa potom s navrhovateľom a jeho sestrou stretli viackrát a ďalšie stretnutia už boli nasmerované k zabezpečeniu umelého oplodnenia. Podľa záznamov, ktoré sa nachádzajú vo vyšetrovacom spise, navštívili lekárov MUDr. M., MUDr. H., MUDr. P., pričom im bolo povedané, aké všetky vyšetrovania musia podstúpiť a priniesť potvrdenia. Jedným z potvrdení bolo aj „čestné prehlásenie“ urobené navrhovateľom a domnelou K. V. dňa 6.5.2005 u notára.

Mnohopočetné stretnutia navrhovateľa v 1./ rade, ako i navrhovateľky v 2./ rade ako aj redaktorky, boli audiovizuálne nahrané a bez súhlasu navrhovateľov použité v televíznej relácii „Reportéri“ dňa 27.6.2005 s názvom: „Z rúčky do rúčky“. Táto relácia bola

podkladom, ktorý denník NOVÝ ČAS uverejnil vo svojom vydaní. Odporca získal tieto informácie z príspevku odvysielaného STV, ktorej úlohou ako verejnoprávnej inštitúcie je prostredníctvom svojich programov poskytovať nestranné, overené, neskreslené, aktuálne, zrozumiteľné a vo svojom celku vyvážené a pluralitne informácie o dianí v Slovenskej republike i v zahraničí na slobodné utváranie názorov [§ 3 ods. 3 písm. b) zákona č. 16/2004 Z.z. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov]. Odporca sa mohol spoľahnúť na to, že tieto informácie sú z hľadiska zákona korektné. Ako nakoniec tieto informácie STV resp. jej redaktori získali, je vo vzťahu k odporcovi irelevantné, pretože tento sa na spôsobe získania informácií nepodieľal, ale konal v dobrej viere (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci RÁDIO TWIST proti Slovenskej republike z roku 2006).»

Okresný súd v odôvodnení rozhodnutia zdôraznil, že v prípade spomínaných obrazovo-zvukových záznamov nešlo o „nepravdivé, prípadne účelovo zaznamenané záznamy, čo ani navrhovatelia nenamietali“. Okresný súd poukazujúc na to, že žalobcovia v podanej žalobe predostreli tvrdenie o nepravdivých informáciách uverejnených v denníku žalovaného, ktorými mali byť kriminalizovaní a škandalizovaní, argumentoval svojím stanoviskom, a síce «že bol to práve navrhovateľ, ktorý dňa 6.5.2005 podpísal „čestné prehlásenie“, že od 1.8.2002 žije v spoločnej domácnosti ako druh a družka s K. V. Šlo o vyslovené klamstvo, ktoré malo byť predpokladom pre ďalšie podvodné úkony v zdravotníckych zariadeniach. Podľa výpovedí, ktoré sa nachádzajú vo vyšetrovacom spise Úradu boja proti korupcii Bratislava, boli to práve navrhovatelia v 1./ a 2./ rade, ktorí boli v jednaní s konkrétnymi lekármi, za účelom vybavenia umelého oplodnenia. Predpokladom realizácie umelého oplodnenia by museli byť ďalšie potvrdenia (lekárske), ktoré by opäť museli byť rovnakého charakteru, ako bolo „čestné prehlásenie“ navrhovateľa zo dňa 6.5.2005. Vzhľadom na uvedené podvodné správanie sa navrhovateľov, títo si sami vytvorili okolnosti vzbudzujúce pochybnosti o ich dobrých úmysloch.».

Okresný súd ďalej vo vzťahu k námietkam žalobcov o tom, že žalovaný prevzal príspevok verejnoprávnej televízie, ktorej redaktori porušili v časti šiestej jej vlastnú chartu (konkrétne čl. 8 o tajnom nahrávaní), poznamenal, že čl. 8 tejto charty nepripúšťa tajné nahrávanie, avšak z tohto pravidla zakotvuje výnimku, a to v prípadoch investigatívnej

žurnalistiky, do kategórie ktorej práve patrí aj relácia verejnoprávnej televízie, v rámci ktorej bol spomínaný príspevok odvysielaný.

Okresný súd interpretoval rozsah ochrany poskytovaný ustanoveniami § 11 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka a uviedol, že podľa ustálenej súdnej praxe za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti zásadne nemožno považovať uverejnenie pravdivých informácií, a to aj keď sú pre dotknutú osobu nepríjemné. Ďalej uviedol, že zákonná úprava neposkytuje právu na ochranu osobnosti absolútnu ochranu a všetky práva a slobody sú chránené v takej miere a rozsahu, dokiaľ uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu či dokonca popretiu iného práva alebo slobody, kde rovnováha verejného a súkromného záujmu je relevantným kritériom na určovanie primeranosti obmedzenia každého základného práva alebo slobody. V tejto línii následne okresný súd poukázal na súvisiacu judikatúru ESLP, podľa ktorej čl. 10 dohovoru nechráni iba podstatu vyjadrených myšlienok a informácií, ale takisto formu, prostredníctvom ktorej sú rozširované, preto sa jeho ochrana vzťahuje nielen na informácie prijímané priaznivo, informácie neurážlivé alebo neutrálne, ale aj na tie, ktoré útočia, šokujú či znepokojujú časť obyvateľstva.

Okresný súd svoje rozhodnutie oprel o tieto skutkové a právne závery:

„Súd mal za to, že predmetom článku bolo informovanie o otázkach legitímneho verejného záujmu. Boli to sami navrhovatelia ktorí zverejnili svoj zámer v hromadnom informačnom prostriedku, čím vzbudili záujem verejnosti a médií o svoje konanie a tým tieto skutočnosti vylúčili zo svojej súkromnej sféry. Otázky asistovanej reprodukcie týkajúce sa takéhoto prípadu patria v našej krajine medzi eticky a morálne mimoriadne citlivé, z určitého pohľadu aj kontroverzné a celkom iste nie ojedinelé. To všetko spôsobovalo, že išlo o otázky legitímneho verejného záujmu. Navyše je zrejmé, že denník NOVÝ ČAS uverejnil len informácie, ktoré už boli pred tým odvysielané vo verejnoprávnej televízií. Je teda zrejmé, že predmetom článku bolo informovanie o otázkach legitímneho verejného záujmu a boli uverejnené pravdivé informácie, čím došlo k realizácii práv garantovaných čl. 26 Ústavy SR a čl. 10 Dohovoru.

Z vykonaného dokazovania mal súd preukázané, že úmyslom navrhovateľov bolo získať dieťa pre navrhovateľa v 1. rade a to tým, že by sa ho jeho biologická matka vzdala a za to by jej navrhovateľ v 1./ rade zaplatil peňažnú sumu. Navrhovateľ na pojednávaní

uviedol, že chcel mať dieťa, ktoré nemohol splodiť sexuálnym stykom. Uviedol, že finančnú čiastku ktorú chcel matke dieťaťa vyplatiť, nezamýšľal ako kúpnu cenu dieťaťa, ale ako náhradu za stratu na zárobku a zvýšených nákladov matky. Pre súd boli tieto pohnútky navrhovateľa v 1. rade irelevantné, pretože v článku nešlo o to prečo navrhovatelia chcú dieťa, ale akým spôsobom sa o to usilovali. Podstata veci totiž spočívala v tom, že navrhovateľ v 1./ rade mal získať dieťa a dosiahnuť to, aby sa ho matka vzdala, výmenou za zaplatenie určitej peňažnej sumy. Je úplne nepodstatné, či túto sumu navrhovateľ v 1./rade nazval ako náhradu nákladov, alebo kúpnu cenu. Súd mal za to, že tvrdenie navrhovateľov bolo účelové, nedôveryhodné a to i z toho dôvodu, že v inzeráte, ktorý si navrhovatelia sami zaplatili v denníku s celoslovenskou pôsobnosťou sa výslovne uvádza, že ponuka je za odmenu a to po vzájomnej dohode. Pokiaľ navrhovateľ v 1./ rade tvrdil, že bol znevážený v očiach rodiny a známych, súd toto jeho tvrdenie považoval za minimálne nenáležité. V článku boli uverejnené pravdivé skutočnosti o tom, čo a ako navrhovateľ v 1./ rade chce dosiahnuť.

Pokiaľ sa týka odporkyne v 2./ rade, táto poukázala na tú skutočnosť, že nikdy v kauze nevystupovala ako manželka a ani družka navrhovateľa v 1./ rade, pričom po uverejnení článku v NOVOM ČASE ľudia na ňu pozerali ako na nemorálny živel, mala problémy so svojou dcérou a synom, ako i s ľuďmi, ktorí ju prestali zdraviť. Súd jej výpoveď hodnotil ako nedôveryhodnú, pretože z vyšetrovacieho spisu Úradu boja proti korupcii PZ Bratislava jednoznačne vyplýva, že odporkyňa v 2./ rade sa zúčastňovala zdravotných prehliadok u lekárov spolu s K. M. alias K. V., ako i navrhovateľom v 1./ rade. Skutočnosť ktorú navrhovateľka v 2. rade uviedla, že ju článok v NOVOM ČASE pobúril, súd hodnotil ako neopodstatnenú. Ako vplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ochrana urážajúcich, šokujúcich alebo znepokojujúcich myšlienok tvorí súčasť požiadaviek pluralizmu, tolerancie a liberálneho myslenia, bez ktorých neexistuje žiadna demokratická spoločnosť (rozsudok vo veci Lehideux o Isornii proti Francúzsku z roku 1998). Odporca nebol povinný upozorniť navrhovateľku v 2. rade na uverejnenie jej fotografií alebo ich rastovať.

Ustanovenie § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka umožňuje uverejniť obrazové záznamy fyzickej osoby pre účely tlačového spravodajstva aj bez jej súhlasu. Súčasťou štandardu ochrany slobody prejavu a právo na informácie v zmysle judikatúry Európskeho

súdu je aj to, že voľba spravodajskej techniky je výlučným oprávnením tlače, pričom žiadny súd nemôže nahradiť novinárov pri stanovení spravodajskej techniky, ktorú majú použiť (prípady *Jersild proti Dánsku* z roku 1994 a *Bergens Tidende a ďalší proti Nórsku* z roku 2000). Článok 10 Dohovoru nechráni iba podstatu vyjadrených myšlienok a informácií, ale takisto formu prostredníctvom ktorej sú rozširované (rozsudok vo veci *Lehideux a Isorni proti Francúzsku* z roku 1998).

Súd mal za to, že navrhovateľka v 2./ rade nemohla legitímne očakávať, že sa jej konanie nestane predmetom záujmu médií a verejnosti, a že jej konanie nebude aj verejnosťou posudzované. Toho si musela byť vedomá vtedy, keď spolu s navrhovateľom v 1./ rade uverejnili inzerát v denníku PRAVDA.

V tomto spore je potrebné uviesť, že odporca sa na vytvorení záznamu navrhovateľov nepodieľal, ako to potvrdil na pojednávaní i svedok E. K. Odporca iba šíril (uverejnil) určité jeho časti. Tu je potrebné poukázať na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *RÁDIO TWIST proti Slovenskej republike* z 19.12.2006.»

Okresný súd tak dospel k tomuto právnomu záveru prezentovanému v odôvodnení svojho rozsudku:

«Súd mal za to, že samotní navrhovatelia boli tí, ktorí vyprovokovali záujem verejnosti a médií o ich konanie tým, že svoj zámer uverejnili v denníku PRAVDA prostredníctvom plateného inzerátu, pričom navrhovateľ v 1./ rade konal minimálne nemorálne, keď klamal o tom, že s K. V. (K. M.) žijú v spoločnej domácnosti, čo potvrdil čestným prehlásením pred notárom.

Odporca uverejnením článku v *NOVOM ČASE* pod názvom „Kšefty s nenarodenými deťmi“ podľa názoru súdu negatívne nezasiahol do občianskej cti, dôstojnosti a vážnosti navrhovateľov. Obaja navrhovatelia zhodne uviedli, že nekonali protiprávne, ale iba tak ako je to bežné. Ak odporca teda uverejnil informácie, ktoré boli bežné, nemohlo dôjsť k zníženiu ich dôstojnosti, cti a vážnosti v spoločnosti. V článku ktorý odporca prevzal od STV a uverejnil vo svojom denníku dňa 29.6.2005 boli uverejnené informácie, ktoré zodpovedali skutočnosti. Uverejnením pravdivých informácií (navrhovatelia tvrdili, že nekonali protiprávne) nemohlo dôjsť k zásahu do ich osobnostných práv. Boli to práve oni, ktorí svoj zámer podaním inzerátu v denníku s celoslovenskou pôsobnosťou uverejnili.

Verejnosť má právo byť informovaná a navrhovatelia teda vzhľadom na svoje konanie musia znášať dôsledky svojho vlastného konania.»

Sťažovateľ rozsudok okresného súdu napadol odvolaním, v ktorom argumentoval:

«Súd vo veci ochrany mojej osobnosti skonštatoval, že odporca neporušil zákon, keď zverejnil jeho podobizne v denníku Nový čas spolu s článkom pod titulkom „Kšefty s nenarodenými deťmi!“. Súd tvrdil, že odporca iba prevzal články a snímky od verejnoprávnej televízie a konal v dobrej viere. Súd uviedol, že zvukové a obrazové záznamy, na ktorých som bol ja, mohli slúžiť na úradné účely a v takom prípade sa ochrana osobnosti neberie do úvahy. Odporca, podľa súdu, nekonal protiprávne, lebo nekonal v rozpore so svojimi povinnosťami.

S týmto hodnotením veci nesúhlasím. Z povahy uvedeného denníka je zjavné, že jeho povinnosťou nie je hlavne objektívne informovanie čitateľov ale uverejňovaním „senzačných“ odhalení prilákať veľký počet čitateľov s cieľom zvýšiť predajnosť denníka. Aj keby informácie a snímky prevzal odporca od STV, nemal právo zverejniť moje obrazové záznamy, t.j. fotografie bez môjho súhlasu. Aj text celého článku bol štylizovaný tak, aby čitateľ nadobudol presvedčenie, že som kriminálny živel, že som obchodník s deťmi ba dokonca obchodník s orgánmi. V žiadnom prípade takého konanie nie je možné považovať za plnenie povinností, ktorým možno ospravedlniť zasahovanie do mojej integrity. Navyše tento článok bol uverejnený viac ako mesiac po odvysielaní relácie v STV, nešlo teda o aktuálnu informáciu a navyše mal odporca viac ako dost času požiadať ma o stanovisko. Ešte potrebujem dodať, že do dnešného dňa je na internetovej stránke odporcu uverejnený celý článok aj s fotografiami a odporca ho napriek mojim opakovaným žiadostiam nestiahol. Súd ďalej skonštatoval, že je v „právnom štáte nepredstaviteľné a s princípom právnej istoty nezlučiteľné, aby bol niekto sankcionovaný za to, že využíva svoje subjektívne právo priznané a chránené právnym poriadkom“. Toto platí podľa súdu „najmä vtedy, ak osoba využíva svoje základné právo a slobodu“.

Tento záver súd však využíva iba a výlučne v prospech odporcu, akoby som ja vykonával svoje práva v rozpore so zákonom príp. ústavou. Súd absolútne negoval moje osobnostné práva, keď postup odporcu posúdil ako zákonný a nevzal do úvahy ustanovenie

zákone, ktoré jednoznačne hovorí, že aj v prípade použitia obrazových snímok nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby.

Odporca jednoznačne porušil zákon, keď šíril moje obrazové snímky bez môjho súhlasu, keď v článku uverejnil informácie, ktoré skresľovali skutočnosť a nepožiadaval ma o stanovisko a vysvetlenie.

Súd sa odvolával na judikatúru Európskeho súdu a viaceré ustanovenia Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, vždy však iba v spojení s právom na informácie. Ja som nikdy netvrdil, že právo na informácie má byť potlačené alebo marené, ale z mojich skúseností z dlhodobého pobytu v USA mám dostatok poznatkov o tom, do akej miery je právo na informácie postihované sankciami práve z dôvodu porušenia osobnostných práv fyzických osôb. Aj citovaný Dohovor popri práve na informovanosť chráni aj právo na ochranu osobnosti a tieto práva musia byť vyvážené. Nie je možné, aby sa v boji o čitateľa používali prostriedky, ktoré neprimerane zasahujú do osobnostných práv fyzickej osoby a znižujú jeho dôstojnosť a vážnosť v spoločnosti, ako sa to stalo v mojom prípade. Okrem uvedeného som presvedčený, že porovnávať konanie rádia TWIST, ktoré mohlo odvysielať informácie a nanajvýš zvukový záznam a konanie odporcu, ktorý zverejnil moje obrazové snímky je ako porovnávať hrušky s jablkami.

Dovoľujem si tiež poukázať na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 42/2009 zo dňa 3. februára 2010, ktorý rozhodoval o mojom dovolaní proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave. V tomto konaní som sa domáhal ochrany osobnosti a vyplatenia satisfakcie voči STV za odvysielanie relácie, z ktorej podklady čerpal odporca. V uvedenom uznesení dovolací súd konštatoval, že odvysielanie zvukových a obrazových záznamov bez môjho súhlasu bolo protiprávne a že záver Krajského súdu v Bratislave, že odvysielaním tejto relácie nedošlo v dôsledku protiprávneho konania odporcu k zníženiu mojej dôstojnosti a vážnosti v spoločnosti je nesprávny.»

Krajský súd svojím rozsudkom sp. zn. 9 Co 111/11 z 2. júna 2011 prvostupňové rozhodnutie okresného súdu potvrdil argumentujúc, že obsah odvolania sťažovateľa kvalifikoval ako nespôsobilý spochybníť správnosť záverov okresného súdu a že súčasne v odvolacom konaní nezistil žiadne nové relevantné skutočnosti, ktoré by mohli spochybníť správnosť skutkových a právnych záverov prvostupňového rozsudku, a ani vady konania majúce za následok vecnú nesprávnosť rozhodnutia. Krajský súd v odôvodnení svojho

rozhodnutia konštatoval, že prvostupňový súd náležite zistil skutkový stav, vec po právnej stránke správne posúdil a svoje rozhodnutie náležitým spôsobom odôvodnil, s ktorým sa aj krajský súd stotožnil.

Na zdôraznenie správnosti rozsudku okresného súdu krajský súd dodal: *«... pri posudzovaní článku „Kšefty s nenarodenými deťmi“ z aspektu navrhovateľom označeného zásahu do osobnostných práv, nie je možné článok posudzovať izolovane, bez prihliadnutia k okolnostiam za ktorých k nemu došlo. Iniciatíva navrhovateľa, v korelácii s uverejnením inzercie, následným nepravdivým čestným vyhlásením, ako aj pochybnosti vzbudzujúcimi pohnútkami smerujúcimi k „získaniu dieťaťa za peňažný obnos“, nie je právnym poriadkom akceptovateľné a z morálneho hľadiska je počínanie navrhovateľa zavrhnúťhodné. Obsah uverejneného inzerátu v denníku s celoštátnou pôsobnosťou je konaním, ktoré založilo legitímny záujem verejnosti na informovaní o konaní, ktorým navrhovateľ verejnosť znepokojil, čím tieto skutočnosti vylúčil zo svojej súkromnej sféry.*

Navrhovateľ svojím zámerom, nech by bol úmysel akokoľvek ušľachtilý, degradoval potenciálneho nascitura, (nedošlo ešte ani len k počatiu dieťaťa), na predmet záväzkového vzťahu, ktorý nielenže nemôže požívať právnu ochranu, ale je aj predmetom z právneho hľadiska nespôsobilým, keďže z hľadiska definície pojmu predmetu občianskoprávných vzťahov, je možné tento kvalifikovať ako hmotné veci a prírodné sily, ktoré slúžia ľudskej potrebe (§ 118 Občianskeho zákonníka). Uvedená definícia predmetu občianskoprávných vzťahov bez hlbšej analýzy, v kontexte s myšlienkou zverejneného inzerátu, vedie k odsúdeniahodnému stanovisku aj z hľadiska etických aspektov.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného je potom nutné urobiť záver, že i napriek intímnej sfére navrhovateľa v najširšom slova zmysle nepožíva ochranu svojho súkromia v dôsledku vlastného protiprávneho konania, ktorým vzbudil záujem verejnosti na svojom súkromí. (Zborník stanovísk ČSSR Praha, 1980, str. 195-196).

Občiansky zákonník pozná a pracuje v súvislosti s inštitútom ochrany osobnosti aj s termínom „okolnosti vylučujúce neoprávnenosť zásahu“, resp. o okolnostiach, ktoré porušenie resp. ohrozenie osobnosti fyzickej osoby ospravedlňujú. Určité konkrétne konanie, ktoré by za iných okolností bolo možné kvalifikovať ako protiprávne, nemožno považovať za neoprávnený zásah vtedy, ak k nemu došlo v rámci výkonu takých

subjektívnych práv, ktorými je priznávaná rovnaká ochrana ako právo na ochranu osobnosti, a to za predpokladu, že sa tak stalo primeraným spôsobom.

Navrhovateľ v odvolaní vytyka súdu prvého stupňa, že svoje rozhodnutie založil na realizácii práv odporcu; práva na slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru a úplne opomenul práva navrhovateľa, s tvrdením ktorým nie je možné súhlasiť, keďže v dôvodoch rozhodnutia súd prvého stupňa podrobne uviedol, a to aj s odkazom na správne aplikované právne závery prijaté NS v Zborníku stanovísk Praha 1980, str. 172, prečo, pri konflikte medzi právom na slobodu prejavu a na informácie chráneného čl. 26 Ústavy SR a čl. 10 Dohovoru na strane jednej a právom na ochranu osobnosti na strane druhej, uprednostnil právo odporcu. Ak súd prvého stupňa vzal za náležité, že autorka článku pri spracovaní témy vychádzala z informácií, ktorých pravdivosť skutkových okolností popretá nebola a navrhovateľ považuje za zásah do integrity hodnotiace úsudky (na podklade pravdivých faktov), obsiahnuté v názve článku „Kšefty s nenarodenými deťmi“, je v tomto smere plne zodpovedajúcou stavu veci úvaha prvostupňového súdu o neposkytnutí ochrany z hľadiska domnelého zásahu do integrity navrhovateľa. Súd prvého stupňa v plnom rozsahu rešpektoval právo na ochranu osobnosti navrhovateľa, právo ktoré ako každé právo, nie je chránené absolútne, takisto ako zvažoval záujem verejnosti na poskytnutí informácií, práve tak ako slobodu prejavu a právo na informácie odporcu na druhej strane. Ak prvostupňový súd dospel k záveru, že právo verejnosti na informácie, t. j. sloboda prejavu a právo na informácie odporcu v danom konkrétnom prípade, prevážili nad právom na ochranu osobnosti navrhovateľa, postupoval správne a tento záver nie je nerešpektovaním práv navrhovateľa. V danom prípade, vzhľadom na vyššie uvedené poznateľné okolnosti, ide o situáciu kedy nad individuálnymi záujmami navrhovateľa ako fyzickej osoby prevláda závažnejší, významnejší a funkčne vyšší verejný záujem, odôvodnený naliehavými sociálnymi potrebami, ktoré sú v demokratickej spoločnosti nevyhnutné. Rovnakej ochrany sa dostáva v danom prípade odporcovi aj pri uverejnení fotografií navrhovateľa, pretože v kontexte obsahu článku predstavovali integrálnu súčasť spravodajstva, a ako také spadajú do kategórie zákonnej licencie výslovne uvedenej v § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka, teda predstavujú výnimky zo zásady privolenia fyzickej osoby ku zverejneniu podobizne.

Bez významu je snaha navrhovateľa spochybníť záver súdu prvého stupňa tým, že poukazuje na rozhodnutie NS SR sp. zn. 5 Cdo 42/2009 zo dňa 3. februára, keďže

pri rozhodovaní o veci súd hodnotí dôkazy, ktoré boli v prejednávanej veci vykonané a to podľa svojej úvahy, každý jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, a pre danú vec právny záver v ňom vyslovený nie je pre tento prípad záväzný.»

III.

A. Právne východiská

Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických a právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Podľa čl. 16 ods. 1 ústavy nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 19 ods. 1 ústavy každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

Podľa čl. 19 ods. 3 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Podľa čl. 17 ods. 1 paktu nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova alebo korešpondencie ani útokom na svoju česť a povesť.

Podľa čl. 17 ods. 2 paktu každý má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.

Právo na súkromie

Ochrana súkromia je zakotvená vo viacerých ustanoveniach ústavy [„Právo na súkromie sa v ústave priznáva vo viacerých ustanoveniach. Systematika ústavy nie je taká, aby sa nevyhnutne interpretovala tak, že každým jej ustanovením sa osobe priznáva osobitné právo alebo sloboda.“ (PL. ÚS 43/95)], naproti tomu ochrana práva na súkromie je v dohovore sústredená v čl. 8.

Ako napovedá druhá veta čl. 16 ods. 2 ústavy (Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.), ako aj druhý odsek čl. 8 dohovoru (ktorý prezentuje výpočet výnimiek, keď je možné do práva na súkromie zasiahnuť), právo na súkromie nemá absolútnu povahu. Jeho relatívna povaha vyplýva zo skutočnosti, že ním chránené záujmy sa častokrát dostávajú do kolízie s inými ľudskými právami. Najčastejším konfliktom, tak ako to je v prípade sťažovateľa, je stret

so slobodou prejavu. Pri obmedzovaní slobody prejavu z dôvodu ochrany osobnostných práv tretích osôb (ochrana cti, dôstojnosti, súkromia, dobrej povesti či dobrého mena) ide o kolíziu dvoch ústavou garantovaných práv, keďže ochrana osobnostných práv nie je len právom zákonným, ale aj právom ústavným. Aj keď dohovor „právo na dobrú povest“ explicitne neupravuje, EŠLP judikoval, že výroky majúce negatívny vplyv na dobrú povest osoby zasahujú do jej súkromného života (Pfeifer proti Rakúsku, rozsudok EŠLP z 15. novembra 2007, sťažnosť č. 12556/03).

Neoprávneným zásahom do súkromia fyzickej osoby môže byť aj vyhotovenie a uverejnenie podobizní fyzickej osoby a obrazových záznamov podoby fyzickej osoby. Podrobná právna úprava je obsiahnutá v ustanoveniach § 12 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka.

Podľa § 12 ods. 1 Občianskeho zákonníka písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa fyzickej osoby alebo jej prejavov osobnej povahy sa smú vyhotoviť alebo použiť len s jej privolením.

Podľa § 12 ods. 2 Občianskeho zákonníka privolenie nie je potrebné, ak sa vyhotovia alebo použijú písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky, zvukové alebo obrazové a zvukové záznamy na úradné účely na základe zákona.

Podľa § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy sa môžu bez privolenia fyzickej osoby vyhotoviť alebo použiť primeraným spôsobom tiež na vedecké a umelecké účely a pre tlačové, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo. Ani také použitie však nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby.

Ustanovenie § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka zakladá zákonnú licenciu vyhotovenia aj použitia fotografie (obrazového záznamu) fyzickej osoby bez jej privolenia ako súčasť spravodajstva. Podstatou spravodajskej fotografie je verné svedectvo o skutočnosti, tzv. obrazové svedectvo, ktoré sa publikuje bezprostredne po udalosti, ktorú zobrazuje. Cieľom spravodajskej fotografie je obrazovými prostriedkami oznámiť čerstvú informáciu, objektívne, výstižne a pohotovo zobrazit' skutočnosť. Pokiaľ je takáto fotografia

uverejnená s podstatným časovým odstupom od zobrazovanej udalosti, nepožíva už výhody právneho režimu spravodajskej fotografie. Verejný záujem na použití fotografie v spravodajstve musí byť teda nielen oprávnený, ale aj aktuálny. Použitie fotografie zachytávajúcej podobu fyzickej osoby v spravodajstve v rámci zákonnej licencie nesmie byť v rozpore s takými jej záujmami, ktoré treba bezpodmienečne rešpektovať, a sú teda nedotknuteľné, pričom musí byť súčasne primerané. Použitie je primerané iba vtedy, keď forma, obsah, rozsah a spôsob zodpovedajú účelu, na ktorý bola stanovená zákonná licencia.

Právo na súkromie v kolízii so slobodou prejavu

Jadrom ochrany ľudských práv je vždy snaha o maximalizáciu hodnôt slobody, rovnosti a dôstojnosti jednotlivcov, ktoré predstavujú určité spojené nádoby, kde nie je možná ich absolutizácia, ale len rozumné vyvažovanie.

Podľa americkej koncepcie slobody prejavu „sloboda slova a tlače sú v preferovanej pozícii“ [pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu USA Jones v. City of Opelika, 319 U.S. 105.115 (1943)], inými slovami, pri vyvažovaní ochrany slobody prejavu a ochrany ľudskej dôstojnosti táto koncepcia tradične favorizuje slobodu prejavu na úkor dôstojnosti.

V koncepcii európskej naopak možno identifikovať pomerne silnú ochranu ľudskej dôstojnosti, ktorá sa premietla aj do samotnej systematiky Charty základných práv Európskej únie, v rámci ktorej je „nedotknuteľnosť“ ľudskej dôstojnosti deklarovaná už v úvodnom čl. 1 pred všetkými ostatnými právami.

Judikatúra EŠLP pokrývajúca prípady kolízie práva na ochranu súkromia s právom na slobodu prejavu sa vyznačuje značnou rôznorodosťou, kde každý prípad je jedinečný, preto nie je možné vyvodiť z nej striktné všeobecné pravidlá, práve naopak, tieto prípady si vyžadujú náležité posúdenie skutkových okolností prípadu a následné starostlivé vyvážanie týchto vzájomne protichodných práv.

Kritéria posúdenia miery ústavnej ochrany slobody prejavu pri kolízii s osobnostnými právami a naopak

I napriek spomínanej rôznorodosti judikatúry existuje v oblasti difamačných sporov niekoľko základných orientačných kritérií, ktoré zvyknú byť tradične zohľadňované

pri riešení otázky ochrany osobnostných práv v strete so slobodou prejavu, ktorých systematickým posúdením možno uzavrieť, či bude daná prednosť ochrane slobody prejavu, alebo naopak osobnostným právam. Medzi uvedené základné kritériá patria: status osoby, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté; obsah a forma prejavu; status autora prejavu; úmysel, cieľ a motív autora prejavu.

1. Status osoby, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté

Najvšeobecnejšia klasifikácia osôb, do ktorých osobnostných práv malo byť výkonom slobody prejavu zasiahnuté, je ich rozdelenie na osoby verejné a osoby súkromné, teda radových občanov, ktorí nezastávajú žiadnu zvláštnu funkciu ani inú významnú spoločenskú rolu.

Osoby verejné možno ďalej rozčleniť na osoby verejne činné a osoby verejne známe. Kategória osôb verejne činných zahŕňa všetky osoby, ktoré sa nejakým spôsobom podieľajú na výkone verejnej moci (politici vrátane regionálnych politikov a kandidátov vo voľbách, sudcovia ako špecifická kategória, štátni úradníci, predstavitelia ozbrojených zložiek, iní verejní činitelia a pod.). Tieto osoby spravidla zastávajú volené či menované funkcie, výkon ktorých podlieha kontrole zo strany verejnej mienky ako často jedinej možnej podobe neformálneho sankčného mechanizmu. Skupinou disponujúcou v tejto kategórii najužším ochranným filtrom sú politici. Vedľa skupiny osôb verejne činných je vymedzená skupina osôb verejne známych, u ktorých verejná známosť môže byť daná tým, že vynikajú v určitých aktivitách, poprípade sa významne angažujú v určitých záležitostiach verejného záujmu (celebrity; členovia kráľovskej rodiny, u ktorých je však potrebné rozlišovať, či zastávajú nejakú oficiálnu funkciu, pretože pokiaľ áno, majú rovnaký status ako politici; významní podnikatelia; public figures by conduct – osoby, ktoré vstúpia do verejnej arény svojím konaním, napr. nejakým kontroverzným činom a následne sa k veci vyjadrujú v médiách). Pri posúdení miery ich ochrany sa ako kľúčová zohľadňuje okolnosť, z akého dôvodu sa určitá osoba stala verejne známou. Pokiaľ sa tak stalo v súvislosti s angažovaním sa v záležitostiach, ktoré sú predmetom verejného záujmu, je možné mieru ich ochrany posudzovať rovnako ako u verejných činiteľov, naopak, pokiaľ ich verejná známosť nie je spojená s osobným angažovaním sa vo veciach verejného záujmu, mala by byť ochrana ich osobnostných práv silnejšia, predovšetkým vtedy, pokiaľ ide o zásahy do súkromia.

Dôvody odlišného vymedzenia hraníc možných zásahov do osobnostných práv u verejných osôb možno vidieť jednak v skutočnosti, že vstupom do verejného priestoru musia tieto osoby preukázať vyššiu mieru tolerancie, teda strpieť vyššiu mieru záujmu o ich osobu, a jednak v tom, že vďaka tomuto svojmu postaveniu majú tieto osoby väčšie možnosti prístupu do médií, teda väčšie možnosti oponovať nožnej kritike, ako to je u osôb súkromných.

2. Obsah a forma prejavu

Pri posudzovaní miery zásahu do osobnostných práv je vždy kľúčovým kritériom posúdenia nevyhnutnej miery ochrany slobody prejavu samotný obsah tohto prejavu. Z hľadiska tohto kritéria je potrebné zvažovať predovšetkým to, do akej miery sa prejav týka politických záležitostí, resp. záležitostí verejného záujmu („public interest“). Tiež je relevantné, či je obsah prejavu formulovaný ako skutkové tvrdenie alebo ako hodnotiaci úsudok.

Čím viac sa difamačný prejav dotýka veci verejného záujmu, tým viac platí prezumpcia práva tento prejav realizovať; v tomto zmysle najsilnejšou prezumpciou ochrany disponujú politické prejavy, teda prejavy týkajúce sa správy veci verejných. Ochrana politických prejavov úzko súvisí s jednou z funkcií slobody prejavu, ktorou je umožniť jednotlivcom čo najširšiu participáciu na moci a kontrolu moci. Definícia veci verejnej samozrejme nie je uzavretá a diskusia o subsumovateľnosti obsahu konkrétneho prejavu je relevantná najmä v prípadoch, keď dotknutá osoba nie je verejne činná, a teda povaha veci zohráva dôležitejšiu úlohu, ako aj v prípadoch, kde síce ide o osobu verejne činnú, avšak obsah prejavu intenzitu kvalifikovateľnú ako vec verejného záujmu nemusí napĺňať. Judikatúra ESĽP v tomto smere zdôrazňuje, že pojem verejný záujem je nutné vykladať široko, to znamená, že prejav sledujúci verejný záujem sa nemusí nevyhnutne týkať len verejných inštitúcií alebo verejných činiteľov, ale že pod jeho rozsah môžu spadať aj prejavy týkajúce sa ekonomických, sociálnych, kultúrnych, náboženských a komerčných tém.

Pri prejave majúcom charakter skutkových tvrdení sa posudzuje atribút pravdivosti či nepravdivosti, avšak pri prejave názorov (hodnotiacich úsudkoch) to z povahy veci možné nie je. Východiskovým rozhodnutím v tejto otázke je prípad *Lingens* proti Rakúsku

(rozsudok ESĽP z 8. júla 1986, sťažnosť č. 9815/82), kde ESĽP požiadavku preukázania pravdivosti hodnotiaceho úsudku kvalifikoval ako rozpornú s čl. 10 dohovoru, teda porušujúcu slobodu prejavu („existencia faktov môže byť dokázaná, ale pravdivosť hodnotiacich úsudkov preukázať nemožno“). Kategorizácia výrokov na skutkové tvrdenia a hodnotiace úsudky predstavuje dva modelové atribúty, ktoré možno jednotlivým výrokom prisúdiť, pričom v hraničných a sporných prípadoch môže jeden výrok obsahovať tak atribút skutkového tvrdenia, ako aj atribút hodnotového súdu. Navyše musí byť posudzovaný výrok vyhodnotený v širšom kontexte, a teda rozhodujúce bude celkové vyznenie dotknutého prejavu. Pri posudzovaní ústavnosti obmedzenia slobody prejavu je potrebné posúdiť pravdivosť či nepravdivosť skutkových tvrdení, pričom záujem na ústavnej ochrane nepravdivých prejavov je minimálny, zatiaľ čo pri pravdivých prejavoch je to naopak. Samotné preukázanie pravdivosti či nepravdivosti však nie je jediným určujúcim kritériom.

3. Status autora prejavu

Frekventovanou skupinou autorov difamačných prejavov či iných zásahov do súkromia sú novinári, resp. médiá. Európsky súd pre ľudské práva v rámci svojej judikatúry zdôrazňuje nezastupiteľnú úlohu novinárov ako strážnych psov demokracie („public watchdog“), ktorí sa významne podieľajú na formovaní verejnej mienky a stimulácii verejnej debaty o otázkach verejného záujmu (prípady *Cumpăna* a *Mazăre* proti Rumunsku, rozsudok ESĽP zo 17. decembra 2004, sťažnosť č. 33348/96). Z tohto stanoviska odvodzuje judikatúra ESĽP špecifickú ochranu tlače, kde pred hrozbou príliš rozsiahlych odškodnení v prípadoch možných omylov a z toho vyplývajúceho strachu informovať o kontroverzných prípadoch poskytuje periodickej tlači, resp. ostatným médiám privilégium určitej miery nepresnosti. Požiadavka úplne presných skutkových tvrdení by totiž znamenala pre novinárov bremeno nesplniteľných nárokov, a preto sú v záujme zachovania slobody tlače akceptovateľné aj určité zjednodušenia, pričom smerodajné je, aby celkové vyznenie určitej informácie zodpovedalo pravde.

4. Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

Východiskom požiadavky posudzovať aj otázku cieľa, motivácie, precíznosti práce a dobrej viery novinára, resp. autora prejavu pri zverejnení difamačných výrokov či iných zásahov ako relevantného kritéria na vyváženú slobodu prejavu a ochrany osobnostných práv je koncepcia „chilling effect“, teda zohľadnenie možného odradzujúceho účinku prípadných sankcií pre verejnú debatu pro futuro. Čím viac sú na strane autora difamačného prejavu zreteľné: snaha dopátrať sa pravdy, verifikovať údaje, resp. snaha vynaložiť potrebnú profesijnú precíznosť, tým viac bude potrebné zohľadniť váhu slobody prejavu, pretože na rozdiel od úmyselných difamácií je takéto konanie pre rozvoj demokracie prospešné aj za cenu zverejnenia určitých nepresností v niektorých prípadoch.

Povinnosť dodržiavania etických štandardov novinárskej práce navyše vyplýva z limitačnej klauzuly obsiahnutej v čl. 10 ods. 2 dohovoru, podľa ktorej výkon práva na slobodu prejavu zahŕňa i povinnosť a zodpovednosť. Obsah označenej klauzuly má pri interpretácii čl. 10 dohovoru svoj význam tým, že je ním zdôraznená potreba výraznejšej regulácie výkonu slobody prejavu u určitých kategórií osôb, medzi ktoré (okrem iných) patria aj novinári. Judikatúra ESLP na tomto mieste zdôrazňuje, že povinnosť a zodpovednosť novinárov vyžaduje, aby konali v dobrej viere s cieľom poskytnúť presné a dôveryhodné informácie v súlade s novinárskou etikou (Bladet Troms a Stensaas proti Nórsku, rozsudok ESLP z 20. mája 1999, sťažnosť č. 21980/93; Goodwin proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok ESLP z 27. marca 1996, sťažnosť č. 17488/90).

Uvedené štyri kritériá majú v difamačnej judikatúre relatívne pevné postavenie, čo však neznamená, že sa v sporoch o vyvažovanie slobody prejavu a osobnostných práv nezohľadňujú aj iné faktory. Vo väčšine prípadov zohráva významnú úlohu aj povaha média, resp. fóra, na ktorom bol prejav realizovaný. Vo všeobecnosti platí, že čím väčšiu publicitu má difamačný prejav, tým musí byť rozširovateľ opatrnejší, v hierarchii verejných informačných prostriedkov najväčší potenciál poškodiť dotknutú osobu majú audiovizuálne informačné prostriedky (televízia), hneď po nich nasledujú celoštátne periodiká s vysokým nákladom (Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francúzsku, rozsudok ESLP z 22. októbra 2007, sťažnosť č. 21279/02 a č. 36448/02).

B. K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa zaručených ústavou a práv zaručených dohovorom a paktom

Ústavný súd už v minulosti viackrát judikoval, že základné práva obsiahnuté v ústave vykladá v intenciách dohovoru, teda v intenciách judikatúry ESLP. Tak to je aj v súvislosti s danou problematikou.

Z hľadiska metodologického pri sťažnostiach týkajúcich sa porušenia práva na súkromie po uznaní, že ide o vec spadajúcu do pôsobnosti pojmu súkromný život, ESLP presúva svoju pozornosť na skúmanie ospravedlniteľnosti takéhoto zásahu z pohľadu limitov vymedzených čl. 8 dohovoru. Ako prvé nastupuje posúdenie kritéria legality (že k zásahu došlo na základe zákona), potom legitímnosti (že k zásahu došlo pre účely niektorého zo záujmov vymedzených odsekom 2 čl. 8 dohovoru) a napokon proporcionality zásahu (že zásah bol v demokratickej spoločnosti nevyhnutný). Ak dôjde k zisteniu nesúladu so zákonom, potom sa už k posúdeniu ďalších dvoch podmienok nepristupuje a konštatuje sa porušenie čl. 8 dohovoru. Kritérium proporcionality aplikované pri posudzovaní zásahov do práva na súkromie vyžaduje adekvátne vyváženie dvoch navzájom si konkurujúcich záujmov, na jednej strane spoločenského záujmu, na druhej strane záujmu na ochrane práv jednotlivca na súkromie.

Námietky prezentované sťažovateľom tak v súdnom konaní, ako aj v ústavnej sťažnosti obsahujú niekoľko argumentačných línií. V prvom rade sťažovateľ poukazuje na porušenie požiadavky proporcionality v neprospech jeho práva na súkromie v súvislosti s uverejnenými fotografiami, ktoré podľa názoru sťažovateľa nemali povahu prínosu k diskusii o veci verejného záujmu. Sťažovateľ na tomto mieste konajúcim súdom, ktoré mali na túto otázku opačný názor, vytýka, že si svoju povinnosť náležitými dôvodmi identifikovať takýto verejný záujem na zverejnení fotografií sťažovateľa nespĺnili.

V ďalšom bode prezentuje sťažovateľ nesúhlas so stanoviskom konajúcich súdov, ktoré považovali podmienky na aplikáciu § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka v jeho prípade za splnené, kde sťažovateľ argumentuje, že článok, ktorý bol predmetom žaloby o ochranu osobnosti, nemal spravodajský charakter, a preto konanie odporcu nemohlo byť zákonnou licenciou poskytovanou citovanými ustanoveniami Občianskeho zákonníka pokryté.

Napokon sťažovateľ formuluje aj námietku o svojvoľnosti záveru konajúcich súdov, ktoré sa stotožnili s vyjadrením autora difamačného článku o nezákonnom konaní žalobcov.

Sťažovateľ je toho názoru, že uvedené okruhy ním vznesených relevantných námietok neboli konajúcimi súdmi náležite zodpovedané.

Z judikatúry ESLP, ako aj z rozhodnutí ústavného súdu vyplýva, že ako základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, tak i právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v sebe okrem iných práv a záruk (právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a pod.) zahŕňajú aj právo na odôvodnenie rozhodnutia, pričom „Právo na spravodlivý súdny proces nevyžaduje, aby súd v rozsudku reagoval na každý argument prednesený v súdnom konaní. Stačí, aby reagoval na ten argument (argumenty), ktorý je z hľadiska výsledku súdneho rozhodnutia považovaný za rozhodujúci.“ (napr. *Georgidias v. Grécko* z 29. mája 1997, Recueil III/1997, m. m. pozri tiež rozsudok vo veci *Ruiz Torija c. Španielsko* z 9. decembra 1994, *Annuaire*, č. 303-B rozsudok vo veci *Ruiz Torija c. Španielsko* z 9. decembra 1994).

Odôvodnenie súdneho rozhodnutia má podať jasne a zrozumiteľne odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

Zo štandardnej judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že presvedčivé a správne vyhodnotenie dôkazov, ako aj náležité odôvodnenie rozhodnutia zabezpečujú vylúčenie ľubovôle súdu pri rozhodovaní. Súd je tiež povinný starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 OSP) musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami

a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej (m. m. III. ÚS 36/2010).

Úlohou ústavného súdu bolo preskúmať, či požadované limity spravodlivého súdneho konania boli v prípade sťažovateľa dodržané a či sa náležité posúdenie veci sťažovateľa v intenciách naznačeného metodologického postupu a prezentovaných kritérií odrazilo v jasnom a zrozumiteľnom zodpovedaní všetkých právnych a skutkovo relevantných otázok, teda aj v náležitom odôvodnení rozhodnutia krajského súdu.

Argumentačné ťažisko sťažnosti sťažovateľa je sústredené na otázku, či zverejnením fotografií sťažovateľa, ktoré boli súčasťou článku, nedošlo k neprípustnému zásahu do jeho práva na súkromie.

Z okolností prípadu vyplýva, že žalovaný obrazové snímky sťažovateľa uverejnil bez toho, aby vopred disponoval súhlasom sťažovateľa na ich uverejnenie. Úlohou konajúcich súdov bolo preto preskúmať, či takéto použitie fotografií sťažovateľa zodpovedalo podmienkam zákonnej licencie v zmysle ustanovenia § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka a teda či posudzovaný článok a zverejnené fotografie, ktoré boli jeho súčasťou, spĺňali parametre spravodajského žánru. Ako už bolo povedané, charakteristickým znakom spravodajskej fotografie je cieľ, ktorý fotografia sleduje, a tým je pohotové zobrazenie aktuálnej informácie výstižným a objektívnym spôsobom. Prvok aktuálnosti a bezprostrednosti je teda pri spravodajskej fotografii, resp. spravodajskom článku podstatný a na tento ako na signalizačné kritérium bolo potrebné sa pri posúdení kritéria legality zamerať.

Z obsahu rozhodnutí konajúcich súdov vyplýva, že postup žalovaného, ktorý zverejnil spolu s článkom fotografie sťažovateľa bez jeho privolenia, kvalifikovali súdy ako zákonný. Tomuto konštatovaniu predchádzal záver krajského súdu, podľa ktorého zverejnené fotografie sťažovateľa „*predstavovali integrálnu súčasť spravodajstva, a ako také spadajú do kategórie zákonnej licencie výslovne uvedenej v § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka, teda predstavujú výnimky zo zásady privolenia fyzickej osoby ku zverejneniu podobizne*“. Sťažovateľ bol však opačného názoru a aj v uplatnenom odvolaní namietal, že žalovaný nemal právo zverejniť fotografie bez jeho predchádzajúceho súhlasu, pretože

obsahom článku neboli aktuálne informácie, keďže článok žalovaného „*bol uverejnený viac ako mesiac po odvysielaní relácie v STV*“, ktorá ako prvá informovala o aktivitách sťažovateľa a z ktorej obsahu následne žalovaný pre svoj článok čerpal.

Posúdenie kritéria legality v sťažovateľovom prípade, teda zodpovedanie otázky, či postup žalovaného neprekročil zákonný rámec ustanovení § 12 Občianskeho zákonníka, predpokladalo vyriešenie otázky predbežnej, a síce, či mal článok, ktorý bol predmetom žaloby, ako aj fotografie, ktoré tvorili jeho súčasť, spravodajský charakter. Ústavný súd vychádzajúc z obsahu odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu konštatuje, že stanovisko krajského súdu o posúdení zverejnených fotografií sťažovateľa ako integrálnej súčasti spravodajstva sa neopiera o žiadne odôvodnenie, v ktorom sa podľa názoru ústavného súdu mala objaviť minimálne odpoveď na odvolacie námietky sťažovateľa, v ktorých tento poukazoval na absenciu aspektu aktuálnosti posudzovaného článku. Identifikácia dôvodov, na základe ktorých zaradil krajský súd článok žalovaného medzi žáner spravodajský, tak v odôvodnení rozhodnutia krajského súdu chýba.

Cieľom odôvodňujúcim legitimitu zásahu žalovaného do osobnostných práv sťažovateľa bol podľa záveru konajúcich súdov záujem verejnosti na informovaní o otázkach asistovanej reprodukcie a v tomto smere podniknutých špecifických aktivitách sťažovateľa. Legitímny záujem na informovaní o okolnostiach prípadu sťažovateľa s touto témou súvisiaci súd zdôvodnil mimoriadnou etickou citlivosťou problematiky v povedomí verejnosti. Ústavný súd je toho názoru, že odôvodnenie rozhodnutia krajského súdu (aj v spojitosti s príslušnou časťou odôvodnenia prvostupňového rozhodnutia) v kontexte posudzovaného kritéria legitimacy poskytlo sťažovateľovi, aj keď stručnú, ale dostatočne zrozumiteľnú a náležitú odpoveď.

Poukazujúc na judikatúru ESĽP kladúcu dôraz na prínos uverejneného fotografického materiálu k diskusii o otázkach verejného záujmu sťažovateľ dôvodil, že v jeho prípade záujem na uverejnení jeho fotografií kvantifikovateľný ako „*záujem nevyhnutný v demokratickej spoločnosti*“ neexistoval, a namietal, že konajúci súd, ktorý mal na túto otázku odlišný názor, si svoju povinnosť identifikovať verejný záujem na zverejnení jeho fotografií náležitými dôvodmi nesplnil.

Ústavný súd zdôrazňuje, že v súvislosti so zverejnenými fotografiami sťažovateľa bolo nevyhnutné okrem kritéria legality (otázka aplikovateľnosti § 12 ods. 3 Občianskeho zákonníka v sťažovateľovom prípade) posúdiť aj splnenie požiadavky proporcionality, teda náležitého vyváženía ochrany súkromia sťažovateľa oproti slobode prejavu, kde rozhodujúcim faktorom malo byť zodpovedanie otázky, či zverejnené fotografie prispeli do diskusie o verejnom záujme. Pokiaľ bol krajský súd toho názoru, že zverejnenie fotografií sledovalo takýto legitímny cieľ, bolo jeho povinnosťou osvetliť vo svojom rozhodnutí podrobnosti a prezentovať úvahu, na základe ktorej súd k takémuto záveru dospel (pozri rozsudok ESĽP Von Hannover proti Nemecku z 24. júna 2004, sťažnosť č. 59320/00).

Z obsahu odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu je však zrejmé, že krajský súd svoju povinnosť v uvedenom smere opomenul.

Posledná námietka sťažovateľa smerovala k obsahu zverejneného článku, v ktorom malo byť prezentované nezákonné konanie sťažovateľa (a spolužalobkyne), vyjadrenia, ktoré kvalifikoval krajský súd ako chránené „*hodnotiace úsudky (na podklade pravdivých faktov)*“.

Je nepochybné, že zverejnenými fotografiami odkryl žalovaný identitu sťažovateľa. Vychádzajúc z aktuálnych trendov rozhodovacej činnosti ESĽP je ústavný súd toho názoru, že pokiaľ sa autor článku rozhodol prezentovať otázku verejného záujmu, akou sú etické aspekty asistovanej reprodukcie a surogátneho materstva prostredníctvom ad personam kritiky, musel si byť vedomý, že sa vydal po „nebezpečnejšej ceste“, na ktorej je potrebné prezentovať tému opatrnejším spôsobom, ako keby zvolil kritiku ad rem (pozri rozsudky ESĽP Sanocki proti Poľsku zo 17. júla 2007, sťažnosť č. 28949/03 a Janowski proti Poľsku z 21. januára 1999, sťažnosť č. 25716/94). Ďalším, nemenej dôležitým aspektom veci sťažovateľa, ktorý nemožno opomenúť, je skutočnosť, že posudzovaný článok bol uverejnený v denníku s celoštátnou pôsobnosťou (a podľa všetkého s vysokým nákladom), kde autor sťažovateľovi ako kritizovanému subjektu v postavení súkromnej osoby neposkytol možnosť vyjadriť sa. Ústavný súd je toho názoru, že označené okolnosti nepochybne kládli zvýšené nároky na precíznosť spracovania témy a objektivitu zverejnených informácií.

Ako z odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu vyplýva, krajský súd obsah článku z hľadiska jeho obsahu kvalifikoval ako „*hodnotiace úsudky (na podklade pravdivých faktov)*“. Ústavný súd na tomto mieste zameral svoju pozornosť na pasáže tvoriace podľa názoru ústavného súdu podstatnú esenciu celého posudzovaného článku, a to:

«Do celého príbehu postupne vstupovali lekári, ktorí mali sprostredkovať ďalších „ochotných“ lekárov, falošné doklady a sfalšovanú dokumentáciu. Reportérka, ktorá v príbehu vystupovala ako zdravá matka trojročného syna, sa podľa papierov lekárov mala stať neplodnou, aby mohla poľahky a bez komplikácií podstúpiť zákrok v centre asistovanej reprodukcie.

Napriek tomu, že obchod s ešte nenarodenými deťmi je na Slovensku protizákonný, s vysokou pravdepodobnosťou zaň v celej kauze nebude nikto potrestaný. Aj keď obľudný plán falošnému páru nevyšiel, spravodlivosti zrejme nakoniec unikne. „Jednoducho niečo také nie je možné postihnúť, keďže žiadna legislatíva, ktorá by také veci regulovala, u nás ani nejestvuje,“ dodáva D. P. z občianskeho združenia B.»

Nemožno si nevšimnúť, že autor článku na jednej strane prezentoval svoj hodnotiaci úsudok o „*protizákonnom obchodovaní s ešte nenarodeným dieťaťom*“, ktorého sa mal sťažovateľ dopustiť, na druhej strane použil „*skutkové vyhlásenie*“ tretej osoby o právnej nepostihnuteľnosti konaní obdobných konaniu sťažovateľa, ktoré tak s formulovaným hodnotiacim úsudkom nekorešponduje, ba práve naopak, mu odporuje.

Judikatúra ESLP spod ochrany čl. 10 dohovoru vyníma excesívne hodnotiace úsudky, ktoré nemajú „dostatočný skutkový základ“ (pozri napr. rozsudky ESLP Jerusalem proti Rakúsku z 27. februára 2001, sťažnosť č. 26958/95 a Turhan proti Turecku z 19. mája 2005, sťažnosť č. 48176/99). Úlohou krajského súdu, ktorý sa so stanoviskom autora článku o „*protizákonnom obchodovaní s ešte nenarodeným dieťaťom*“ stotožnil, bolo vysporiadať sa s protirečením označenej pasáže, resp. vysvetliť primeraný skutkový základ poskytujúci prezentovanému hodnotiacemu úsudku dostatočnú oporu, a teda aj ochranu. Dôsledná analýza v intenciách uvedeného sa však v rozhodnutiach ani jedného z konajúcich súdov neobjavila.

Sumarizujúc jednotlivé uvedené závery ústavný súd konštatuje, že krajský súd vo svojom rozhodnutí nereagoval náležitou odpoveďou na všetky sťažovateľom nastolené námietky, majúce zároveň relevantný charakter. Na všetky podstatné otázky (v intenciách zaužívaného metodologického postupu a zásadných kritérií zohľadňovaných v tzv. difamačných sporoch), ktoré v okolnostiach prípadu sťažovateľa zodpovedané byť mali, nebola odpoveď zo strany krajského súdu poskytnutá. V súlade s tým je potom potrebné konštatovať, že krajský súd sťažovateľovi neposkytol náležitú súdnu ochranu v intenciách čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že z dôvodu takéhoto nedostatku odôvodnenia súdneho rozhodnutia došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, čo sa sekundárne premietlo aj do porušenia ostatných označených práv sťažovateľa zastrešujúcich ochranu súkromia.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti a svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody, takéto rozhodnutie zruší. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Na základe toho, že ústavný súd rozhodol o porušení označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom krajského súdu, v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy toto rozhodnutie zrušil a vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie, v ktorom bude tento viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľ v sťažnosti žiadal aj o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 1 850 €, ktoré odôvodnil uvádzajúc, že *„utrpel psychickú ujmu spočívajúcu v pocitoch márnosti, nespravodlivosti a krivdy, že v rozhodnom čase nedosiahol spravodlivú ochranu svojich práv a právom chránených záujmov“*.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd pri rozhodovaní otázky priznania finančného zadosťučinenia aplikoval zásadu spravodlivosti, zohľadnil konkrétne okolnosti prípadu a zároveň sa riadil úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou. Vyslovenie porušenia garantovaných práv sťažovateľa postupom a rozhodnutím krajského súdu, zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu na ďalšie konanie predstavujú vo svojom súhrne podľa názoru ústavného súdu dostatočné zavŕšenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany a vytvárajú reálny predpoklad i pre garantovanie ústavne konformnej ochrany práv sťažovateľa v ďalšom konaní pred všeobecnými súdmi, preto mu požadované primerané finančné zadosťučinenie nepriznal.

Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadal, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorú vyčíslil sumou 531,38 €.

Pri stanovení výšky priznanej náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľa vychádzal ústavný súd z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) s tým, že predmet konania pred ústavným súdom (konanie o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy) je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (napr. I. ÚS 129/03, III. ÚS 11/05, III. ÚS 142/06).

Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu. Základom na výpočet náhrady za úkon právnej služby vykonaný v r. 2011 je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2010 741 €, za úkon právnej služby vykonaný v roku 2012 priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2011 suma 763 €.

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v roku 2011 v konaní pred ústavným súdom predstavuje sumu 123,50 € a hodnota režijného paušálu je 7,41 €, v prípade úkonu právnej služby vykonaného v roku 2012 je základná sadzba tarifnej odmeny 127,16 € a hodnota režijného paušálu 7,63 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom v súlade s uvedenými ustanoveniami vyhlášky za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2011 (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, písomné podanie vo veci – sťažnosť) a náhradu režijného paušálu za dva úkony podľa vyhlášky, ako aj náhradu za 1 úkon právnej služby vykonaný v roku 2012 a režijného paušálu za jeden úkon.

Ústavný súd takto priznal sťažovateľovi podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde náhradu trov právneho zastúpenia v celkovej sume 531,40 €.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. januára 2014